

סיוע הומניטרי במימון אמריקאי המיטיב עם חמאס: פעילות Mercy Corps ו-ANERA בעזה

מאז השתלטות חמאס על עזה בשנת 2007, הארגון השתמש במגוון שיטות כדי להסיט סיוע בינלאומי למטרותיו. באמצעות ניצול הכספים והחומרים שיועדו למטרות הומניטריות, חמאס הרחיב את תשתיתו הצבאית, שילם משכורות וחזיק את שלטונו.

סביר להניח כי שימוש זה בסיוע שימש את חמאס בהכנות לטבח השבעה באוקטובר, כולל בניית מנהרות ומתקנים צבאיים נוספים, ואגירת אספקה ומשאבים. גם במהלך המלחמה בעזה, המשיך חמאס להסיט את הסיוע ההומניטרי שנכנס לרצועה לצרכיו.

נראה כי במסגרת הסטת הסיוע, חמאס העביר רשימות של מוטבים לארגונים לא-ממשלתיים (NGOs) שביצעו פרויקטים של סיוע כספי ובנייה. לפחות שני ארגונים אמריקאיים שקיבלו מימון מ-USAID, Mercy Corps ו-ANERA (American Near East Refugee Aid) – שיתפו פעולה עם משרד ממשלתי בעזה, שבראשו עומד בכיר חמאס שהוגדר על ידי מחלקת האוצר האמריקאית כאחראי בעבר על חלק ממנגנון ההברחות של חמאס.

(למידע נוסף, ראו [עדות](#) יונה שיפמילר, ראש מחקר NGO Monitor, בפני ועדת החוץ של בית הנבחרים האמריקאי, מאי 2024).

פרויקטים במימון אמריקאי

ANERA ו-Mercy Corps הן עמותות רשומות בארה"ב, שזכו למימון מהממשל האמריקאי לצורך אספקת סיוע הומניטרי בעזה בשנים שקדמו לפלישה של חמאס. רבים מהפרויקטים שלהם מבוססים על תיאום הדוק עם משרד לפיתוח חברתי בעזה (MoSD) הנתון לשליטת חמאס. במסגרת זו, נעשה שימוש ברשימות של יחידים ומשקי בית שסופקו על ידי משרד זה לזיהוי מוטבים עבור פרויקטים של סיוע כספי ותוכניות בנייה.

Mercy Corps

לפי [מסמך של USAID מ-27 באפריל 2023](#), "ארגון Mercy Corps, מוביל פרויקט של חלוקת "מזומן רב תכליתי" י (MPCA - multipurpose cash assistance)" בעזה. לפי המסמך, הסוכנות הפדרלית הקצתה "9 מיליון דולר למימון ייעודי של USAID עבור פרויקט MPCA בשנת הכספים 2022". זה תואם לנתוני המימון של נתוני המעקב הפיננסי של האו"ם (FTS), המראה כי [9 מיליון דולר](#) הוקצו ל-Mercy Corps [עבור תוכנית סיוע כספי מזומן בעזה בשנת 2022](#).

[תיאור הפרויקט של Mercy Corps](#) על ידי האו"ם מדגיש את ההסתמכות הרבה של הארגון על נתוני המשרד לפיתוח חברתי שבשליטת חמאס כדי לקבוע את זהות המוטבים שייחננו מהסיוע הכספי: "באמצעות סיוע כספי ללא תנאים, הפרויקט יזהה ויבחר את משקי הבית הפגיעים ביותר... מרשימות ההמתנה של המשרד לפיתוח חברתי לפונים שאינם מקבלים שירות במסגרת רשת הביטחון החברתית (SSN)". (הדגשה הוספה)

- "Mercy Corps והשותפים המקומיים שלו... יזוהו, יעריכו ויאמחו את משקי הבית שנבחרו לקבלת סיוע כספי מזומן, יעקבו אחר הפעילות, ויבטיחו **תיאום מלא עם המשרד לפיתוח חברתי** ועם כל הגורמים הרלוונטיים." (הדגשה הוספה)
- "Mercy Corps יהווה נקודת המוקד ל**תיאום עם המשרד לפיתוח חברתי**" (הדגשה הוספה)
- "זיהוי משקי בית פגיעים שלא קיבלו שירות או קיבלו שירות חלקי ומשקי בית חד-הוריים (קבוצה 2) יבוצע על ידי השגת רשימות באמצעות השותפות שהוקמה עם המשרד לפיתוח חברתי." (הדגשה הוספה)
- "Mercy Corps וארגונים לא ממשלתיים שותפים מקומיים... יעריכו ויאמחו משקי בית פגיעים נבחרים כדי לקבל סיוע כספי במזומן, לפקח על פעילויות ולהבטיח **תיאום ומעורבות מלאים עם המשרד לפיתוח חברתי [MoSD]** ומשרד החקלאות." (הדגשה הוספה)

לפי אתר רשמי העוקב אחר הוצאות פדרליות (usaspending.gov) - סוכנות USAID הקצתה 36.7 מיליון דולר לפרויקטים של Mercy Corps "בגדה המערבית ובעזה" מאז 2021, נוסף על פרויקט ה-9 מיליון דולר ב-2022.

(ANERA) American Near East Refugee Aid

ANERA היא שותפה ותיקה של USAID בעזה והייתה מעורבת במספר פרויקטים בשיתוף עם המשרד לפיתוח חברתי. לא ברור האם ממשלת ארה"ב מימנה ישירות את הפרויקטים הספציפיים האלו.

לפי usaspending.gov, USAID, הקצתה ל-ANERA סכום של [12.5 מיליון דולר לשנים 2024-2029](#) עבור סיוע רפואי בעזה. בעבר, בין השנים 2013-2022, USAID סיפקה לארגון 79.2 מיליון דולר עבור ["פיתוח תשתיות קהילתיות פלסטיניות" \(PCID\)](#).

["תיאור על פי האו"ם"](#) של פרויקט בנייה של ANERA בעזה מ-2023 מדגיש את הקשר ההדוק בין הארגון למשרד לפיתוח חברתי:

- "ANERA תאשר את בחירת המוטבים בהתאם לקריטריונים הסטנדרטיים של אשכול המקלטים, תוך **תיאום עם המשרד לפיתוח חברתי** ומשרד העבודות הציבוריות והשיכון (MoPWH)." (הדגשה הוספה)
- "ANERA יבחר את המוטבים בתיאום עם אשכול המקלטים, **המשרד לפיתוח חברתי (MoSD) ומשרד העבודות הציבוריות והשיכון (MoPWH)**." (הדגשה הוספה)

בנוסף, בנובמבר 2021, ANERA "השיקה את התוכנית להעצמת נשים בעזה". לפי [הודעה לעיתונות](#), "ANERA בוחרת את הנשים על פי קריטריונים מוגדרים מראש **בתיאום עם המשרד לפיתוח חברתי** וארגונים מקומיים." (הדגשה הוספה)

ירידה בשקיפות

בעוד שארה"ב הגבירה את המימון לעזה מאז טבח 7 באוקטובר, רמת השקיפות פחתה.

לפי usaspending.gov USAID, ומחלקת המדינה הקצו כ-200 מיליון דולר ל"מוטבים זרים שונים" הפועלים בגדה ובעזה בשנת 2024. הארגונים המקבלים תמיכה מכספי משלם המסים האמריקאי – או שותפיהם המקומיים – אינם מזוהים. כך, קשה לקבוע באיזו מידה כספים אלה נמצאים בסיכון להיות מוסטים לטובת חמאס.

(למידע נוסף, ראו דוח NGO Monitor: "[מימון אמריקאי לעזה והגדה המערבית ב-2024: יותר כסף, פחות שקיפות](#)")

שליטת חמאס במשרד לפיתוח חברתי בעזה (MoSD)

חמאס שולט בפועל על המשרד לפיתוח חברתי בעזה כבר מספר שנים. באפריל 2019, חמאס מינה את [חבר הלשכה המדינית שלו, ראזי חמד](#), לראש המשרד.

ראזי חמד

נכון ליולי 2024, מנהיג חמאס וחבר הלשכה המדינית שלה, [ראזי חמד, עמד בראש הסניף העזתי של המשרד לפיתוח חברתי](#).

ראזי חמד, (שלישי מימין) נפגש עם גורמים ממשרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA) בנובמבר 2021, <https://www.facebook.com/MOSD.Palestine/posts/pfbid02V6M5NgV4AoigaYyVRtMpqf8VNMLDpNgtW4zXsG5boVtS61eBJ6WKDaXwM3tCLY97I>

- בנובמבר 2024, [מחלקת האוצר האמריקאית הגדירה אותו כ"בכיר חמאס"](#). עוד נכתב בהודעה כי "חמד שימש בעבר כאחראי בכיר של חמאס המפקח על מעברי גבול בעזה, ששימשו להברחת נשק ולבניית רשת המנהרות של חמאס. בזמן שמעברי הגבול הללו היו אחת הדרכים העיקריות שבהן חמאס הבריח נשק לעזה, מעברים אלו שימשו גם להברחת ציוד הבנייה והחומרים שנדרשו לחמאס לבניית רשת מנהרות נרחבת."
- באוקטובר 2023, [בראיון בטלוויזיה הלבנונית](#) אמר חמד:

- o "ישראל היא מדינה שאין לה מקום על אדמתנו. עלינו לחסל אותה... זהו אסון ביטחוני, צבאי ופוליטי לעולם הערבי והמוסלמי."
- o כשנשאל חמד האם הוא מבקש את "חיסול ישראל", הגיב חמד, "כמובן".
- o "עלינו ללמד את ישראל לקח, ונעשה זאת פעמיים ושלוש. מבול אל-אקצא [שמו של חמאס לטבח השבעה באוקטובר] הוא רק הפעם הראשונה, ותהיה פעם שנייה, שלישית, רביעית... ב-7 באוקטובר, 10 באוקטובר, במיליון באוקטובר, כל מה שאנחנו עושים הוא מוצדק."

ראזי חמד, בתמונה עם דגל חמאס, בראיון בתקשורת ב-31 באוקטובר 2023,
https://www.youtube.com/watch?v=h6Vu_kS59gA

מוחמד אלעראער

- בכירים נוספים במשרד לפיתוח חברתי בעזה שיבחו את הנהגת חמאס ופיגועים נגד אזרחים ישראלים.
- לפחות בין נובמבר 2019 לינואר 2021, מוחמד אלעראער שימש כמנהל הכללי לרווחה ושיקום חברתי במשרד לפיתוח חברתי של חמאס. לאחר מכן, לפחות בין מרץ 2022 למרץ 2023, כיהן כמנהל הכללי לענייני משפחה וילדים. אלעראער פרסם מספר התבטאויות בשבח הטרור:
- ב-20 ביוני 2023, חוליית חמאס רצחה ארבעה אזרחים ישראלים בפיגוע ירי ליד היישוב עלי. אלעראער ציין תמונה של אחד המחבלים וכתב: "מי ייתן ואללה יעניק לך את הדרגות הגבוהות ביותר בגן עדן."
- ב-28 בינואר 2023, לאחר שני פיגועי ירי בירושלים ב-27 וב-28 בינואר בהם נרצחו שבעה אזרחים ישראלים ונפצעו נוספים, אלעראער ציין: "בערב הייתה לנו התקוממות, ובבוקר הייתה לנו התקוממות. מבורכים יהיו שני המורדים ומבורך יהיה העם של ירושלים. חכו לעוד [פיגועים], בעזרת אללה."
- ב-14 בנובמבר 2022, ציין פוסטר של אחמד אל-ג'עברי, מפקד בכיר בזרוע הצבאית של חמאס שנהרג בתקיפה ישראלית, עם הכיתוב: "עשור למותו הוא יום שבו רוח ההתנגדות מתעוררת והתקווה להתנגדות מתפשטת בקרב האומה האסלאמית."

<https://x.com/Facts2011/status/159218012706007859>

3

ב-23 בנובמבר 2022, מחבלים פלסטינים פוצצו שני מטענים בירושלים, ורצחו שני אזרחים ישראלים. אלעראער שיתף כרזה בשבח הפיגוע וכתב:
 "#המבצע בירושלים היום הוא מכה מיוחדת לכיבוש ולמנגנוני הביטחון שלו... הדבר מעיד על מעמדה הרחב של ההתנגדות ועל הבסיס הארגוני החזק של הפעולות המבצעיות המבורכות הללו."

<https://x.com/Facts2011/status/1595382896973516802>

- באוקטובר 2022, לאחר שני פיגועי ירי שביצע המחבל עודאי תמימי (בהם נרצח חייל צה"ל ונפצעו אזרחים), אלעראער ציץ בטוויטר כרזה עם תמימי וכינה אותו "גיבור מפלסטיין". אל-עראייר כתב: "עודאי תמימי יצר שני רגעים אגדיים: הפיגוע במחסום שועפאט ורגע מותו בקרב. לשני רגעים אלו תהיה השפעה עצומה בגיוס ואיחוד ההתנגדות."

הצהרות הרשות הפלסטינית על שליטת חמאס במשרד לפיתוח חברתי בעזה

מספר הצהרות של הרשות מזהות בבירור את חמאס כשולט במשרד לפיתוח חברתי בעזה, תוך שהוא מסתיר את מעורבותו כדי לנצל את המגזר ההומניטרי לצרכיו:

- ב-3 במאי 2020, [המשרד לפיתוח חברתי של הרשות הפלסטינית ברמאללה](#) טען כי "חמאס, השולט בכוח במשרד בעזה, חזר בו מההסכם שאיפשר לעובדי המשרד למלא את תפקידם ולשרת את האוכלוסיות העניות והמוחלשות בשקיפות וללא אפליה." עוד ציין השר הפלסטיני אחמד אלדיק: "במצב הנוכחי, חמאס אחראי באופן מלא על המגזר החברתי, על כל היבטיו ולכל קבוצות האוכלוסייה." (הדגשות הוספו)
- ב-25 בספטמבר 2019, [המשרד לפיתוח חברתי ברמאללה](#) הזהיר כי, "כל התקשרות עם מה שמכונה משרד לפיתוח חברתי בעזה הוא למעשה שיתוף פעולה עם תנועת חמאס." עוד נכתב כי המשרד "מביע פליאה על כך שמדינות ערביות מסוימות ממשיכות לכנות את המשרד בעזה 'משרד לפיתוח חברתי' כדי להסתיר את העובדה שהן מספקות סיוע ישיר לחמאס." (הדגשות הוספו).
- לפי [דיווח מאוגוסט 2019](#), אחמד מג'דלאני בכיר ברשות הפלסטינית, אמר כי "המשרד בעזה נמצא בשליטה מוחלטת של חמאס, שמינה את גאזי חמד לעמוד בראשו." (הדגשה הוספה).